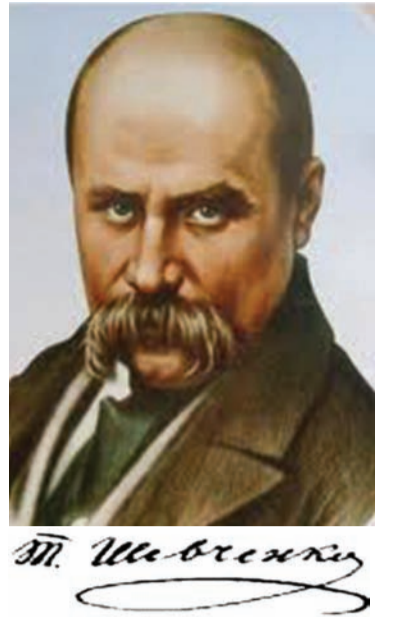

Український ВІСНИК

Часопис Союзу Українців Румунії. Рік видання XXIV. № 21-22 (листопад) 2017

*«Листопад. Холодний вітер
Загойдав деревам віти,
День короткий, сонце низько,
І зима уже так близько.
Он безлистя гай сумує,
Щебет птахів він не чує.»*

Роман Завадович

Прочитайте:

- ❖ 50-річчя Світового Конгресу Українців
- ❖ До мовного та освітнього питання в Україні
- ❖ Трафунки – 3 газетярських доріг
- ❖ Трембіта
- ❖ Від «Фестивалю капусти» до «Фестивалю українських господинь»
- ❖ Незабутній день
- ❖ Один день село Щука було столицею українців Банату
- ❖ Сторінку письменника

СТОСОВНО СТ. 7 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ»

◆ Українська держава всебічно зацікавлена та докладатиме всіх зусиль для забезпечення розвитку системи освітніх закладів мовами національних меншин в Україні;

◆ Розширення викладання державною мовою жодним чином не зву- жуватиме рівень володіння і використання мов національних меншин, а спрямоване на забезпечення рівних можливостей для всіх громадян України на здобуття вищої освіти, доступу до держслужби, професійного розвитку тощо. Обов'язком держави є забезпечити рівні права і можли- вості для всіх громадян України. Таким чином, новий Закон не тільки не зву- жує права нацменшин і відповідає статті 22 Конституції України, адже гарантує вивчення національних мов, а навпаки – розширює можливості громадян України через володіння державною мовою. Це також повністю відповідає положенням статті Конституції 24 про заборону дискримінації на етнічній та мовній основі. Навпаки, коли представники національних меншин у школах фактично були позбавлені можливостей вивчати укра- їнську мову, якраз і створювалися передумови для такої дискримінації та звуження прав, беручи до уваги, що випускники таких шкіл де факто позбавлялися рівного з іншими права на навчання у вищих навчальних закладах на всій території країни.

◆ ЗУ «Про освіту» також передбачає підвищення рівня володіння англ. мовою, як мови міжнародного спілкування та міжнародної вищої освіти і науки.

◆ Прийняття ЗУ не призведе до ліквідації освітніх закладів (садочків, шкіл, університетів, факультетів) національних меншин, тим більше до звільнення вчителів. Навпаки, за рахунок Української держави буде прове- дено додаткові навчання та підвищення кваліфікації тих вчителів, які вже викладають відповідні предмети мовою національної меншини з тим, щоб вони мали змогу викладати цей предмет державною мовою. В процесі запровадження сучасної концепції двомовного викладання основних навчальних дисциплін - ці вчителі є надзвичайно цінним надбанням і важ- ливим ресурсом як для держави, так і для національних меншин. Міносвіти планує додатковий фінансовий ресурс для заохочення таких вчителів до підвищення кваліфікації та розбудови системи двомовного навчання.

◆ В бюджеті 2018 МОН вже закладено кошти на створення терміноло- гічних словників для школярів.

◆ Закон в жодному разі не передбачає закриття угорського факультету в Ужгородському національному університеті, будь-яких приватних ВНЗ. Закон, ВЗАГАЛІ, не регулює діяльність приватних навчальних закладів в Україні. Розвиток мережі приватних освітніх закладів будь-якими мовами викладання – вітається та підтримується!

◆ Запроваджується перехідний етап реалізації положень Закону, який, зокрема, передбачатиме, поступове впровадження українознавчого циклу.

◆ Державна мова буде посилено викладатися, поряд з мовами націо- нальних меншин, з початкової школи, що дасть можливість учням бути під- готовленими до навчання державною мовою у середній школі;

◆ Навчання у середній школі буде не виключно українською мовою, а включатиме значний компонент предметів мовою національних меншин. Зокрема, це включає: мову та літературу національної меншини (пп. 6, п. 1 статті 7 Закону), один або декілька предметів мовою ЄС (де-факто – мовою національної меншини, п. 4 статті 7 Закону). У математико-природ- ничому циклі будуть додані словники мовою меншини для паралельного вивчення термінів двома мовами

◆ Специфічні моменти імплементації цієї концепції передбачає інший Закон – Про середню освіту, робота над яким завершується. Але вже на цьому етапі практична реалізація прийнятого Закону про освіту передба- чає визначення Міносвіти «верхньої та нижньої межі» кількості предметів, які викладатимуться державною мовою, та відповідно мовами національ- них меншин. Перелік предметів визначатиметься затвердженням Міносвіти стандартом, який формується з урахуванням результатів консультацій із зацікавленими іноземними країнами.

◆ Окрім того, перехід викладання на державну мову інших предметів здійснюватимуть ті самі вчителі, які зараз викладають ці предмети мовами національних меншин після відповідної перекваліфікації.

◆ Для імплементації Закону будуть розроблені окремі навчальні про- грами, які розроблятимуться з урахуванням мовних особливостей кожної з

Міністр закордонних справ України

18 жовтня 2017 р.

Голові Союзу українців Румунії,
Депутату Парламенту Румунії
від української національної меншини
Пану Миколі Петрецькому

Шановний Пане Миколо, дорога українська громадо!

Дозвольте засвідчити Вам свою повагу та висловити запев- нення у повній підтримці з боку України численній українській національній меншині, яка проживає в Румунії, адже співпраця із закордонними українцями є важливим пріоритетом зовнішньої політики України.

Ми вдячні кожному з Вас за незмінну підтримку українських традицій та культури в Румунії, сприяння та допомогу Україні на політичному, безпековому, економічному та гуманітарному напрямках.

На жаль, через обмежений час мого перебування в Бухаресті та важливість проведення переговорів з румунською стороною, я не встиг завітати до центрального офісу Союзу українців Румунії, але обіцяю це зробити під час мого наступного візиту до Бухареста.

Користуючись нагодою, хотів би іце раз висловити щирі вдячність Вам особисто, пане Голово, керівникам повітових філій Союзу українців Румунії, редакторам друкованих видань Союзу та усій українській громаді Румунії за всі важливі справи, які ви робите для України, та побажати здоров'я, миру, щастя та злагоди.

З повагою та побажанням успіхів

Павло КЛІМКІН

національних меншин в консультаціях з громадами та нашими закордон- ними партнерами.

◆ На даному етапі розвитку нашої країни, важливо розвивати українсь- ку мову та слідувати приписам усіх наших міжнародних зобов'язань, де йдеться про те, що будь-які кроки на підтримку мов національних меншин не мають нести шкоди державній мові.

◆ Редакція статті 7 Закону України «Про освіту» відповідає Конституції України, усім взятим на себе міжнародним зобов'язанням, враховує Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту, а також положенням міжнародних двосторонніх документів щодо забезпечення освіти рідною мовою. Забезпечення умов для належного засвоєння дер- жавної мови відповідає положенням внутрішніх і міжнародних законодав- чих актів щодо того, що гарантування прав національних меншин не може здійснюватися на шкоду державній мові.

◆ Враховуючи міжнародний резонанс, українська сторона передасть згаданий закон на експертизу до Ради Європи та готова до проведення окремих консультацій з представниками зацікавлених держав для спільно- го вироблення механізму імплементації нового Закону України «Про осві- ту».

◆ Україна вважає, що національні меншини слугують містком дружби та тісної співпраці з країнами, які ці меншини представляють. Проте, роль містка буде неповноцінною без належного володіння національними мен- шинами державною мовою.

◆ Президент України підписав зазначений закон 25 вересня 2017 ро- ку. Водночас, Глава держави підкреслив важливість неухильного дотри- мання при здобутті освіти гуманітарних прав національних меншин, які проживають на території України та звернувся до Міністерства закордон- них справ та Міністерства освіти – провести необхідні консультації з євро- пейськими партнерами, в тому числі з Радою Європи.

Від Посольства України в Румунії

«УКРАЇНЦІ РАЗОМ – МАЙБУТНЄ ЗА НАМИ!»

Цього року виповнюється 50 років від заснування Світового Конгресу Українців (СКУ) – міжнародної координаційної надбудови українських громад у діаспорі.

Світовий Конгрес Українців (СКУ), був заснований під час Конгресу, що пройшов у Нью-Йорку, США, в листопаді 1967 р. Цей Конгрес дістав назву Конгрес Свободи, який об'єднав українців із 17 країн світу і створив Світовий Конгрес Вільних Українців, який після проголошення незалежності України в 1991 році був перейменований на Світовий Конгрес Українців (СКУ).

СКУ визнаний Економічною та соціальною радою Організації Об'єднаних Націй як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом.

Сурівська делегація

СКУ підтримує інтереси понад 20-мільйонної української діаспори із 53-ох країн світу, зокрема дбає за права і соціальне становище українців та українських громад, де б вони не проживали.

В 2016 році СКУ сприяв вирішенню важливого для Союзу Українців Румунії питання щодо права на свого представника в Румунському Парламенті.

Протягом 2017 року СКУ, маючи слова цьогорічного гасла «Українці разом – майбутнє за нами!», запланував провести в Україні та в країнах проживання української діаспори низку заходів з нагоди 50-річчя діяльності з залученням до участі своєї мережі українців з України, українців усього світу, а також широкого міжнародного співтовариства.

Союз Українців Румунії також брав участь у цих заходах.

У місяці серпні представники Ради СУРУ на чолі з головою Миколою Мирославом Петрецьким брали участь у заходах, організованих у Києві та Львові.

Також 7 листопада сурівська делегация у складі 5 осіб: голова СУРУ, депутат у Румунському Парламенті Микола Мирослав Петрецький, перший заступник Василь Пасинчук, генеральний секретар Люба Ярина Горват, голова Повітової філії Мараморощини Мирослав Петрецький та секретар Тереза Шендрою брали участь в Міжнародному форумі високого рівня, який відбувся в приміщенні Європейського економічного і соціального комітету в Брюсселі, Бельгія.

У конференції взяли участь євродепутати, дипломати Ради Європейського Союзу і очільні представники НАТО, українські дипломати, представники міжнародних правозахисних організацій, представники українських громадських організацій з різних країн

Евген Чолій, Президент Світового Конгресу Українців

світу та України.

Робота конференції почалась вітальним словом Майкла Сміта, Віце-президента Європейського економічного і соціального комітету і продовжилися вітальною промовою Евгена Чолія, Президента Світового Конгресу Українців, котрий сказав: «Міжнародна конференція в Брюсселі є однією із серії конференцій, які Світовий Конгрес Українців проводить у 2017 р. для залучення різних регіонів світу до аналізу своїх успіхів до сьогодні та до розробки дорожньої карти на майбутнє».

Протягом дня, було представлено п'ять основних тем: європейська інтеграція України, євроатлантична інтеграція України, план Маршалла для України, людські права та протидія російській дезінформації.

Програма також включила обговорення процесу реформ в Україні в контексті імплементації Угоди про асоціацію між ЄС і Україною та Поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (УА/ПВЗВТ), а також Мінського процесу.

День закінчився вечірнім прийняттям у Посольстві України в Бельгії і Люксембурзі, де нас зустрів Микола Точицький, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Королівстві Бельгія, представник України при ЄС за сумісництвом.

У заключному слові голова СКУ Евген Чолій сказав: «Світовий конгрес українців відіграє значну роль у процесі європейської інтеграції України заради українців і закликає допомогти Україні просуватися до Європи і ніколи не повертатися до страшного радянського минулого».

Українська діаспора може пишатися славною 50-літньою історією СКУ, оскільки з кожним роком СКУ стає більш сильним, більш активним та більш впливовим.

СКУ переконаний, що запорукою успіху є єдність і жертвність та закликає українство діяти згідно зі словами цьогорічного гасла СКУ: «Українці разом – майбутнє за нами!».

Тереза ШЕНДРОЮ

Михайло Гафія ТРАЙСТА

Дійові особи:
 Пан Джордж – господар будинку
 Пан Томас /Том/ – його брат, теж господар будинку
 Карамфіл – їхній слуга

Ява 7

(Карамфіл сам)

(Дзвонить телефон)

Карамфіл *(Входить і піднімає трубку)*: Ви мені дзвонили?

Голос пана Джорджа: Так, Карамфіле, я дзвонив тобі.

Карамфіл: Представтесь, будь ласка!

Голос пана Джорджа: Це я, Джордж.

Карамфіл: Приємно було познакомитись *(ставить трубку і хоче виходити. Телефон дзвонить знову. Повертається і піднімає трубку.)* Ви подзвонили до нас, тобто до...

Голос пана Джорджа: Та знаю, куди дзвонив. Карамфіле, кажи, все гаразд?

Карамфіл *(дивиться на свою ширінку)*: Все гаразд, пане! Торг закінчено.

Голос пана Джорджа: З паном Бауером, чи з паном Йозефом Крамарем?

Карамфіл: З Калиною!

Голос пана Джорджа: З ким?

Карамфіл: Ні з ким, пане. Мені вже вистачить на три дні, опісля побачимо, поторгуємось...

Голос пана Джорджа: Карамфіле, я тобі говорив, щоб ти сьогодні розв'язав справу з бабусиним портретом.

Карамфіл: А, ви про портрет? З портретом все в порядку – справа розв'язана!

Голос пана Джорджа: Радий чути таку приємну новину.

Карамфіл: Все пішло по плану, пане! Портрета вже немає, я забув двері відчиненими і він... він... він зник, пане!

Голос пана Джорджа: Карамфіле, це ти маєш казати не мені, а ідіотові Тому!

Карамфіл: А я вже його повідомив.

Голос пана Джорджа: Про що?!

Карамфіл: Про двері.

Голос пана Джорджа: Які двері?

Карамфіл: Наші двері.

Голос пана Джорджа: Що з дверима?

Карамфіл: Я забув їх замкнути і трет... зник, пане!

Голос пана Джорджа: І він повірив?

Карамфіл: А ви що, не вірите?

Голос пана Джорджа: Карамфіле, ми тепер про Тома, він повірив тобі?

Карамфіл: Повірив, а що мав робити?

ЧУДОТВОРНИЙ ПОРТРЕТ

(Комедія в трьох діях)

(Продовження з минулого числа)

Голос пана Джорджа: І що?!

Карамфіл: Казав, що вб'є мене.

Голос пана Джорджа: Не бійся, Карамфіле, не вб'є, гроші в тебе?

Карамфіл: Гроші в надійному місці, пане.

Голос пана Джорджа: Де?!

Карамфіл: Скажу після того.

Голос пана Джорджа: Після чого?

Карамфіл: Після того, як вб'є мене пан Том.

Голос пана Джорджа: Дивись, щоб не вбив я тебе перед нього.

Карамфіл: Як собі хочете, пане, але вам треба вирішити.

Голос пана Джорджа: Що?

Карамфіл: Хто з вас уб'є мене першим, а хто другим...

Голос пана Джорджа: Карамфіле, ти що, не знаєш жарту?

Карамфіл: З грошима, смертю та Калиною не жартую.

Голос пана Джорджа: Причому тут Калина?

Карамфіл: Ні причому... Auf Wiedersehen, пане!

Голос пана Джорджа: Карамфіле, ти навчився німецької мови?

Карамфіл: Багато чого я навчився від сночі, пане *(ставить трубку і дивиться на ширінку)*. Калино-о-о! *(Виходить.)*

Ява 8

(Входить пан Том)

Пан Том: Ану дивись... Бабусі немає, Карамфіла немає, водки немає, грошей... де гроші?! Карамфіле!

Ява 9

(Входить Карамфіл.)

Карамфіл: Чому пан ревуть?

Пан Том: Де гроші, Карамфіле?

Карамфіл: Які гроші, пане?

Пан Том: Гроші, які ти отримав за портрет.

Карамфіл: За який портрет, пане?

Пан Том: За бабусин, якого ти продав.
Карамфіл: Пане, ви трішки випили, ідіть та лягайте спати, я не продавав ніякого портрета.

Пан Том: А тоді де?..

Карамфіл: Хто?

Пан Том: Бабуся!

Карамфіл: На цвинтрі Святого Константина, 14 фігура.

Пан Том: Я про її портрет, де він?

Карамфіл: А ви що, не бачите його? Стоїть, як стояв.

Пан Том: Карамфіле, ти жартуєш?

Карамфіл: Ні, пане, дивіться, як дивіться на вас бабуся, ще й оком моргає...

Пан Том: Карамфіле, ти насміхаєшся з мене?

Карамфіл: Так, пане!

Пан Том: Гарно, нема що й говорити.

Карамфіл: Ви маєте право мовчати.

Пан Том: Карамфіле, не муч мене, де гроші?

Карамфіл: Перед тим, як віддати вам гроші, можу вас щось запитати?

Пан Том: Питай, Карамфіле, але борзо!

Карамфіл: Ви справді не бачите портрета?

Пан Том: Не бачу його, Карамфіле.

Карамфіл: Значить, я продав його.

Пан Том: Певна річ, що продав, а де гроші?!

Карамфіл: В конверті.

Пан Том: А конверт де?

Карамфіл: В кишені мого піджака, у правій.

Пан Том: Давай, витягай його.

Карамфіл: Витягайте самі.

Пан Том: Карамфіле, ти хочеш, аби я пхав руку до чужої кишені, за кого ти мене маєш?

Карамфіл: Це побачимо зараз.

Пан Том: Що ти казав?

Карамфіл: Я казав не пхайте, якщо вам не потрібно грошей...

Пан Том *(наближається до Карамфіла і витягає з його кишені конверт. Лічить гроші)*: Браво, Карамфіле! Браво! Тепер скажи Джорджеві, що завтра відкриваємо конверт і побачимо хто залишиться господарем цього дому і всього бабусиноного майна... Все! Я уповноважую тебе відкрити конверт, finita la commedie *(хоче виходити.)*

Карамфіл: Пане! Ви справді не бачите портрет?

Пан Том: Ні, Карамфіле, не бачу.

Карамфіл: Ну, як собі хочете, пане... *(пан Том виходить.)*

(Далі буде.)

ДО МОВНОГО ТА ОСВІТНЬОГО ПИТАННЯ В УКРАЇНІ

/подаємо скорочено/

Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову.
(Ліна Костенко)

Одразу наголошу, що дані мої міркування можна вважати своєрідним продовженням написаного раніше на цю тему – Післямова та деякі пояснення до статті Івана Одовічука «Відозва до Братів з Мараморошу» («Український Вісник» (№11-14 за червень-липень 2016 року, стор. 4).

Загальновідомо, що мовне та освітнє питання в Україні завжди стояли гостро як мінімум останні 200-300 років. Закарпаття у цьому відношенні було ще в більш складній ситуації. **Лише впродовж 20-го століття край послідовно входив до складу кількох державних утворень, кожне з яких вимагало в українського населення Закарпаття загалом та Марамороського регіону зокрема володіння відповідною державною мовою.** До прикладу, мій дідусь, Іван Ількович Одовічук, був змушений вміти спілкуватися 8-ма мовами (крім рідної, вільно володів угорською, німецькою, румунською, польською, російською, чеською, івритом, знав латину).

Але я не міг собі уявити, щоб через чверть століття незалежності України мовні та освітні проблеми могли так загостритися. Тому ніколи не думав, що стаття мого дідуся «Відозва до Братів з Мараморошу» (наведена окремо) з порівняно далекого вже 1934 року щодо залишків відвертого угорського шовінізму та «імперських замашок» наших сусідів буде такою актуальною для сучасних українців, особливо «братів з Мараморошу». Та поточні події й аналітичні публікації в засобах масової інформації щодо мовного та освітнього питання свідчать про це та спонукають до роздумів. І при цьому важко втриматися від історичних паралелей, які, звісно, не слід абсолютизувати, але нерозумно й ігнорувати. Час, події, навіть термінологія різні, але суть дуже подібна. Спеціально наголошу, що здебільшого популістські публікації та виступи окремих закордонних та вітчизняних безвідповідальних можновладців мають виразні ознаки «політичної істерії», для якої характерні демонстративні емоційні реакції. Вони мало вартують. Але й ігнорування таких проявів недопустиме, бо може розцінюватися як наша слабкість.

Українська мова визнається найдавнішою з живих слов'янських мов. Українці століттями не мали держави – але українці існували, як і українська культура. Саме тому, що українськість визначалась не проживанням на території Речі Посполитої, Російської, Австро-Угорської імперії тощо – а мовою, яку ми передавали крізь століття політичного, економічного та культурного рабства. **Українцям Богом подарована одна з найкрасивіших і наймилозвучніших мов світу!** Мова це душа

нашого народу, його мудрість зашифрована у слові. Українська мова звучить на всіх континентах, де живуть українці. Ми повинні пишатися нашою унікальною мовою, всебічно розвивати її, оберігати від посягань та перекручень.

В Акті про державну незалежність України 1991 року проголошується створення «самостійної української держави – УКРАЇНИ». **Однак державу з назвою «Україна» створити відносно легко, а ось справжню українську державу – значно складніше.** У нас чудові та вичерпні статті Конституції України (до речі однієї з найдемократичніших та найдосконаліших в світі), які більш ніж однозначно визначають статус української мови в нашому суспільстві. Але ці статті Конституції згідно чинної правової концепції повинні бути конкретизовані рядом Законів. Наразі маємо лише «спірний» Закон «Про засади державної мовної політики» 2013 року, який неоднозначно офіційно тлумачиться його авторами, Конституційним Судом, патріотичними колами тощо. Закон України «Про мови» так і не прийнятий. Цим Законом встановлюються загальні принципи мовної політики в Україні, правові та організаційні засади використання та розвитку державної мови та мов національних меншин України, права громадян на користування рідною мовою. До речі, Закон не регламентує мову приватного спілкування громадян України. Давно на часі також прийняття Закону «Про засудження політики русифікації», що дозволить остаточно вивести Україну із пут радянського минулого.

Як на мене цілком природно (але запізнило на чверть століття!!!), що недавно, розвиваючи положення згаданих статей Конституції, нарешті ухвалено Закон України «Про освіту». Цим Законом теж чітко визначено, що мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна, тобто українська мова (як і в найдемократичніших країнах світу). **Україна у власних національних інтересах, орієнтуючись на західні демократії, захищаючись від зросійщення освіти та засобів масової інформації, впроваджує з наступного року державну мову в освітньому процесі.** І це зовсім не означає, що закон спрямований проти когось, зокрема проти національних меншин в Україні. **Навпаки – саме незнання української мови дітьми інших етнічних груп і обмежує їхні права.** Не знаючи державної мови, вони мають менші шанси вступити до вищої освіти, отримати роботу, почати політичну кар'єру в Україні і навіть захищати власні інтереси.

Незважаючи на додаткові офіційні роз'яснення Міністерства освіти України ура-патріоти окремих країн підняли страшенну бучу, обвинувачуючи нашу країну у знищенні національних шкіл та класів. Вони підняли галас, не прочитав-

ши Закону до кінця, не зрозумівши його суть та не уявляючи методологію його застосування на практиці. На перший план вийшли маргінали, популісти, радикали та шовіністи різних напрямків та масштабів. Більша частина, якщо не всі, «критиканів» явно не прагне істини, а орієнтується на певні політичні кола (тобто відпрацьовує замовлення), зокрема і країни-агресора, яка напала на нашу молоду державу. Тому недолуга критика та відверті нападки на Україну в деяких засобах масової інформації деяких країн не мають під собою жодної основи. До речі, наразі в Україні працює 735 шкіл, де викладають не українською мовою: 16020 дітей навчаються угорською, 16139 – румунською, 1785 – польською. Російська – основна мова викладання для понад 356000 учнів. Майже три з половиною тисячі дітей в Україні всі предмети вивчають іноземними мовами, які не є мовами нацменшин (англійською, іспанською тощо). В якій країні ще є така «вольниця в цьому питанні»?

За новим законом, починаючи з 5 класу, усі предмети викладатимуться лише державною – українською мовою. Водночас вивчення рідної мови не обмежуватиметься. На початку буде нелегко і багатьом учням, і значній кількості їх викладачів. Але це лише через те, що до цього впродовж багатьох років в деяких школах не приділялося належної уваги як якості викладання, так і рівню засвоєння української мови дітьми інших етнічних груп. **Та починаючи необхідно негайно, адже сама собою ситуація не зміниться.**

Безумовно, що роль мови у формуванні і самовираженні особистості величезна. А внесок школи в цей процес неможливо переоцінити. Взагалі церква й школа в усіх народів були й залишаються найважливішими складовими національного буття (вочевидь більший вплив на формування особистості має лише сім'я (родина), але все це пов'язані речі, які не слід і не можливо розділяти). Саме школа є тим цілющим джерелом підживлення самобутньої культури українців діаспори, гарантією збереження в її середовищі материнської мови як визначальної ознаки існування національної громади. *«Нації, що не мають свого власного церковного і шкільного життя, дуже тяжко здобувають свою самостійність»*, – наголошував Іван Одовічук в статті «Марморські українці» (Чернівці, Альманах «Самостійність» 1937 рік, стор. 133-138).

Наприкінці, підтримуючи тверді переконання мого дідуся, висловлені ним в ряді публікацій 1933-1938 років, які і я безумовно розділяю, щиро бажаю всім громадянам України загалом, мешканцям славного Закарпаття зокрема та особливо жителям мого рідного Марамороського регіону ні в якій мірі не давати жодної підстави поетам писати про нас такі страшні слова, які довелося вжити Б. Стельмаку в його поезії «Історія»: «...Ті зреклися мови, ті зреклися роду... Отака історія рідного народу...». А на завершення просто повторю мудрі слова мого дідуся, якими він закінчив свою резонансну статтю «Відозва до Братів з Мараморошу»: **«Ступаймо сміло вперед, а Бог нам допоможе!»**

Ярослав ОДОВІЧУК
Спеціально для часопису
«Український вісник»

3 ГАЗЕТЯРСЬКИХ ДОРИГ

Вромані Михайла Стельмаха «Велика рідня» у партизанському загоні є відчайдушний хлопець, який напрошується на найризикованіші дії проти німецьких окупантів. Коли його попереджають, що в тій чи іншій операції він може накласти головою, молодий партизан безжурно відповідає: «А що мені молодому, нежонатому...»

Mutatis mutandis /змінивши те, що слід змінити/, і мене молодого та нежонатого – до тридцяти літ – дуже вабили газетярські дороги на Буковину, Мараморощину, у Банати, Дунайську дельту. Сядеш у поїзд і через ніч чи день, через шість чи дванадцять годин – ти вже у небачених ще чи вже відомих місцях. А там зустрічі з бувшими шкільними та факультетськими колегами, нові знайомства з гарними людьми, усілякі трафунки, частина яких знайшла місце у моїх книжках «Криниця під каменем» і «Заглухий дзвін» та на сторінках наших часописів.

Правда, бували й трафунки несподівані, клопітні, прикрі, та вони минали майже безслідно, і тепер, пишучи про них з відстані років, вони стають для мене дорогими, бо то сторінки мого життя. А прожити життя без пригод – значить прожити нудно...

ОТВЕРЗУЮЧЕ РІДНЕ СЛОВО

Восени то було, чи під саму зиму – не скажу. Але було холодно, бо я шулювся, чекаючи з цілим натовпом «наветистів» автобуса до Серету, того, що йде з Сучави до мого рідного міста не «царською дорогою», а почерез села. Було це під вечір, і я мріяв про тепло батьківського дому, бо в тому газетярському відрядженні на Буковину таки добряче втомився.

Коли підкотив, торохтячи, обшарпаний автобус, мені вдалося дивом прошмигнути у відчинені двері між першими і захопити місце. Усівся блаженно – десь через дві години буду вдома.

Страшенна тиснява – ніде й голці впасти. Лайки, прокльони, солоні жарти, переважно по-українськи, бо на цьому маршруті українські села: Дарманешти, Марицея, Калинешти, Шербівці, Ботошениця, Балківці, Негостина. Тхне горілчаним перегаром, бо, видно, немало пасажирів хильнули чарку в буфеті на автобусній стоянці.

Як на лихо, наді мною повисли двоє хлопців, в яких від горілки підгиналися ноги. Як тільки автобус спотикнеться на вибоїні чи пригальмує, – падають на мене. Я відпираюся ліктем, парубчаки на мить наче оговтуються, але через пару хвилин я знову стаю для них підпорою.

Десь після Марицеї, коли в автобусі трішки проглотилося, але не настільки, щоби ті хлопці відступилися від мене, не витримую. Стусонувши одного ліктем під ребра, кажу по-румунськи: «Тримайся, мой, на ногах, бо впадеш і носа розіб'єш!».

Парубчак наче прокидається, лупає очима, тріпає головою, випростовується і хапається обома руками за бильце сидіння. Та його знемагає хмільне дрімання – через хвилину знову навалюється на мене. Стусаю його під бік, цього разу сильніше: «Не спи, бо пробудишся аж у Сереті!»

Мій стусан розбудив, але й роздразнив парубчака, котрий каже своєму напарнику: «Мой, як доїдемо до Калинешт, я цього старого, бігме, наб'ю, дам йому по морді!»

Не реагую на погрозу, наче не тямлю по-українськи.

Та коли автобус наближається до зупинки у Калинештах Купаренка і стишує хід, а підпили парубчаки завовтузилися, пробиваючись до виходу, хапаю «забіяку» за руку: «Мой, хлопче, куди тікаєш? Таж ти мав мене набити, що – забув?»

Серет. Бувший будинок поліклініки, а тепер банк.

Від несподіванки парубчак аж підскочив, обернувся до мене і прохально склав руки:

«Йой, пане, вбачейте, відки міг я знати, що ви наш? То цей дурень мене збаламутив, – підштовхнув свого приятеля, – а я, вбачейте...»

Хлопці вискочили з автобуса, а я вже спокійно доїхав до Серету.

КОГО НАЙБІЛЬШЕ ПОТРЕБУЄ БАТЬКІВЩИНА?

Запитання школярське і відповідь на нього може дати перший-ліпший учень початкових класів. Потребує тих, хто працює, себто вирощує хліб на полях, видобуває вугілля у шахтах, шие одяг і виготовляє черевики, пише книги, а в наші дні змайструє й компютери і т.п. І, звісно, тих, хто захищає їх труд – прикордонників, танкістів, льотчиків /як у Тичини: «А в повітрі флот: /Він і б'є і сіє, й носить, /Він республіку підносить/ До нових висот»/. Та, виявляється, що цей імператив батьківщини може мати й несподівані персональні винятки, в чому я переконався в сімдесяти роки минулого сторіччя під час одного газетярського відрядження, яке повело мене в далеке марамороське село. Там я відкрив, що батьківщина найбільше потребує однієї заступниці директора школи, яка за тодішньою шкільною ієрархією відповідала і за піонерську діяльність.

А сталося воно так: муж цієї старшої піонервожатої, добрий знайомий, попросив мене взяти інтерв'ю /не більше й не менше! його «половині»,

яка, мовляв, має гарні результати з тими, що носять червоні краватки.

Спочатку я завагався, бо з попередніх відряджень знав, що вона трішки дивакувата, та оскільки в газеті «Новий вік» існувала постійна рубрика під назвою «Для вас, учні і піонери» – погодився. Сконтактувався з пані /пардон, товаришкою/ старшою піонервожатою і сказав чого бажаю від неї.

Вона великодушно погодилася і у велику перерву повела мене до шкільної канцелярії, де зібралися десятки педкадрів – село було велике, отож у школі навчалися сотні учнів.

У мене вп'ялися десятки зацікавлених очей, аж тут старша піонервожата урочисто заявляє: ось, товариш журналіст прийшов взяти в мене інтерв'ю.

Присідаю в кінці столу, пані всідається переді мною і нетерпляче чекає запитань. І педкадрам цікаво: які будуть запитання та, мабуть, найбільше, які будуть відповіді.

Я геть розгубився: довго шукаю блокнота у сумці, мудрую над ним, нібито не знаходжу ручки і картаю себе у думці: що заробив, те й маєш!

Задзвонили на урок, педкадри почали виходити з канцелярії з каталогами під пахвою, а мені страшенно хочеться кинути все до біса, чи хоч якось викрутитися із незручного становища, бо до канцелярії почали заходити інші вчителі, в яких, мабуть, були наступні уроки, вони здивовано зиркають на мене, а пані старша піонервожата інформує кожного: ось, товариш журналіст бере в мене інтерв'ю.

Приходить рятівна думка і я пошепки запитую мою співрозмовницю чи є в них піонерська кімната. А якже, є, гарно обладнана.

Чи не могли б ми, запитую, зайти до тієї кімнати і спокійно порозмовляти там?

Старша піонервожати заперечливо мотнула головою – ні, бо там холодно, кімната не опалюється /забув сказати, що трафунок стався у морозну зимову пору!.

Я подумав, що вона про мене турбується – незручно тримати товариша журналіста у холодному приміщенні – може застудитися.

Запевняю, що холоду не боюся – витримаю!

Відповідь була проголошлена:

«Але не витримаю я! Не смію застудитися, бо батьківщина ще потребує мене» – визивна глянула на мене старша піонервожата.

Тут у мене геть увірвався терпець, я рвучко підвівся і кажу: «Не смію наражити вас на небезпеку, будьте здорові, а з інтерв'ю почекаємо літа...»

ПОЇЗД У СНІГОВИХ ЗАМЕТАХ

Зима. Вже третій рік працюю в газеті «Новий вік», вже побував у головних зонах з компактним українським населенням, та найчастіші мої газетярські відрядження вели на рідну Буковину. Але мені хочеться побачити більше світу, тому хочу поїхати знову до банатських українців, що живуть у трьох селах – Корнуцелі, Копачеле й Зоріле поблизу міста Карансебеш.

Головний редактор не проти – є партійна вказівка, щоби журналісти бували найчастіше «на терені» і висвітлювали життя та працю «будівників соціалізму».

Там вабить зустрітися з прекрасним другом студентських років Михайлом Чабруном, який вчителює у рідному селі Корнуцелі, там же працює поет і наш кореспондент, учитель Іван Шмуляк, а в Копачеле директором школи є заслужений вчитель, організатор хорів Іван Лібер, там же вчителює активний кореспондент «Нового віку» Дмитро Мародій.

Якщо не зраджує пам'ять, це була друга моя газетярська поїздка в Банати.

Першого разу до Банату я їхав нічним поїздом, а тепер вирішив сісти на денний – зйду в Карансебеші, влаштуюся в готелі, а потім завітаю до Михайла Чабруна, котрий після одруження живе у місті в домі батьків дружини. Везу його синочку помаранчі.

У зведеннях погоди повідомляли, що в різних зонах країни випали великі сніги, що завірюхи нанесли великі замети на дороги, та я не зважав на такі попередження, переконаний, що залізниці сніги не загрожують, а якщо таке все ж таки станеться, то колії швидко розчищать.

Та мій «прогноз» виявився помилковим, бо раптом, серед засніженого поля, потяг зупиняється і кондуктор повідомляє пасажирів, що на відтинку залізниці, яка пролягає через Гура Веї, навалило стільки снігу, що даліше – ні руш. Мусимо чекати, поки надійдуть локомотиви з «пługами» і розчищать колію. Коли це буде – невідомо, здвигає плечима кондуктор.

А тут ще й інша біда, краще сказати – дві біди. «Впала» система ogrивання і у вагоні стає чимраз холодніше. Минають години, а поїзд стоїть, і хоча я в пальті, холод починає дошкуляти, та найдужче дошкуляє порожній шлунок, бо сендвічі з ковбасою, які я припас на дорогу, вже давно з'їв. Правда, маю у сумці помаранчі, міг би ними заморити черв'ячка, але це гостинець для Михайлового синочка. Потерпаю від холоду й голоду, картаю себе за необачність...

Простояв поїзд у Гура Веї не більше й не менше як сім годин.

Я таки не стерпів і, хоч мучило сумління, з'їв дві помаранчі...

ЯКЩО НЕ СНІГ, ТО ВОДА

Цього разу їду на Буковину – нічним поїздом у спальному вагоні. Нічним, бо днем надоїло вже бачити той самий монотонний пейзаж – рівнинний, з суспільними кукурудзяними ланами і стернями, одноманітними селами, полустанками і неохайними міськими вокзалами.

Це було у сімдесяті роки, коли в країні сталися спустошливі повені: від неперестанних дощів річки повиходили з берегів, затоплюючи поля і дороги, людські оселі, словом – завдаючи великих матеріальних збитків.

Та їхав я поїздом – залізничні мости високі й міцні, насипи під рейками високі, про затоплення залізниць преса й радіо не повідомляли, принаймні на трасі Бухарест – Сучава.

Та мій оптимізм виявився оманливим. Коли я солодко спав у кушетці, стихійне лихо не «дрімало» – швидкісний поїзд змушений був добиратися до Сучави обхідною дорогою – через Васлуй, Бирлад, Ясси, а це великий гак. Десь бурхливі води чи то залізничний міст підірвали, чи то рейки підмулили.

Тому вранці поїзд був не у Сучаві, а в Бирладі. А в мене нічим перекусити, поїв, що мав, звечора, будши певний, що вранці вже буду у Сучаві. Кинувся до купе провідника, знаючи, що, звичайно, у нього можна замовити каву, купити бісквіти, шоколад, якесь печиво. Та пасажири, які прокинулися раніше, «замели» все, до останньої пачки бісквітів. У шафці сиротливо стояла тільки півлітрівка коньяку. У розпачі, на подив провідника, купую ту півлітрівку і повертаюся до купе, розкорковую пляшку і, на порожній шлунок, виціджую її майже до дна. Коньяк ударив відразу в голову, я вмостився на кушетці і проспав до самої Сучави, куди поїзд добрався аж у другій половині дня...

«АРЕШТ» у Лузі

Цей трафунок може засвідчити Микола Корсюк, бо він стався у його рідному марамороському селі Луг над Тисою, коли теперішній знаковий письменник ще був, здається, студентом і початкуючим поетом.

Село на самісінькому кордоні – тоді з колишнім Радянським Союзом, а тепер з незалежною Україною. Кордон – це річка Тиса.

За тодішніми законами прикордонна зона мала спеціальний статус. Всі, хто прибував туди з інших сторін, мусили впродовж чотирьох годин «замельдуватися» до пікету прикордонників чи до міліції, інакше їх чекало

покарання, здається – штраф. Не запам'яталося на скільки кілометрів завширшки простягалася прикордонна смуга. В усякому разі, я у своїх газетярських відрядженнях на Буковину /у Нісіпіт чи Ульму/ і на Мараморощину ніколи не дотримувався такого порядку, за що двічі «поплатився», але, як кажуть, вийшов «сухим з води».

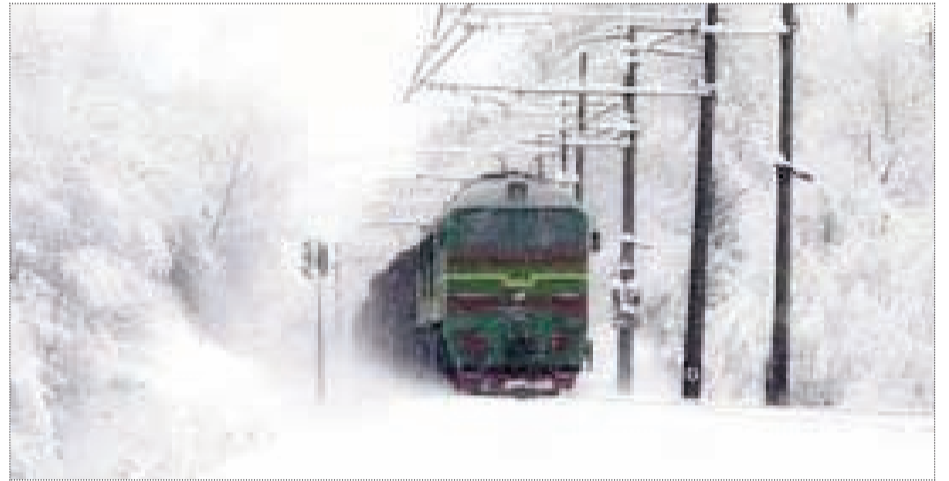
Отже, газетярське відрядження повело мене до Луга. Під вечір з Миколаю та, здається, іншими знайомими, виходимо у село – йдемо «на пиво» до буфету.

Але забув я сказати, що в прикордонних селах на той час діяли так звані «групи сприяння прикордонній службі», подібні до радянських «дружинників», котрі пильнували за підозрілими «чужинцями». Були вони і в Лузі.

Отож, по дорозі «на пиво», доходимо до будинку культури, котрий на замку. Тільки сторож куняє біля нього. Не забуваючи, що я журналіст «на терені», вступаю у бесіду з вуйком, розпитуючи, чи є в тому будинку якась культурна діяльність.

Сторож людина щира, каже, що іноді «крутять кіно», а чогось іншого цікавого немає, хіба відзначаються якісь «свята».

Зазначаю, що тоді в мене виробилася була вельми корисна для журналіста звичка: прибувши в якесь село, не біжу прямо до примарії чи до голови «колгоспу», а спершу заходжу до місцевої корчми, знайомлюся з її завідниками і за чаркою люди розповідають мені про всілякі громадські непорядки.

Коли вже приходжу до «начальства», а воно забиває мені баки всілякими «успіхами», я заводжу хвалькуватих співрозмовників у «глухий кут» знанням стану речей з розповідей, почутих у корчмі. Колись розкажу про такий трафунок з примарем одного марамороського села.

Отже, слухаю сторожа лужанського будинку культури, аж тут підходить до нас молодий лужанин /потім виявилось, «дружинник», і накидається спочатку на мого співбесідника, а потім на мене: хто я, як смію випитувати чоловіка, котрий дурниці мелить. Стривайте, я вам покажу!

Микола Корсюк пробує його вгамувати, та марно, а я раджу йому не морочить мені голову.

Обурений, молодий лужанин відходить від нашого гурту, але швидко повертається з озброєним гвинтівкою прикордонником, який наказує мені йти з ним до пікету.

Мені більш цікаво, аніж боязко, хіба то не штука – мене ведуть під вартою, як злочинця, до пікету, а там... Там можливі погані наслідки. Та що буде, то буде...

Заходимо до приміщення пікету, і мій конвоїр, виструнчившись, доповідає молоденькому лейтенанту про те, що на сигнал «дружинника» був затриманий журналіст з Бухареста, котрий ще вчора прибув у «зону», але не повідомив про це «органам».

З виразу обличчя лейтенанту вгадую, що він розгублений – збирався по вечеряти /на столі стояла пляшка й якась там закуска/, а тут така халепка на його голову: складати протокол, рапортувати шефам, /це складна бюрократія за строгими військовими регламентами/.

Лейтенант вибачається перед «товаришем журналістом», безпорадно розводить руками, а мені блиснула рятівна думка.

Кажу, що ми, двоє інтелектуалів, можемо порозумітися, я ж бо не знав про такий прикордонний режим, а пильного дружинника роздратовало насамперед те, що я розпитував сторожа про культурну роботу в селі. Я ж не збирався порушувати кордон, не розпитував про секрети прикордонної служби, а робив своє журналістське ремесло...

Лейтенант полегшено зітхнув і, як інтелект інтелектуала, запрошує мене до столу, наливає у дві чарки слив'янки і ми починаємо приятельську «інтелектуальну» розмову.

Десь за півгодини виходжу з пікету, на порозі прощаюся з лейтенантом, як з другом.

Микола з хлопцями, котрі никали попід вікнами пікету, зустрічають мене радісними вигуками.

ПС. Пізніше, «дружинник» В. Г. вибачився переді мною, признавшись, що того вечора він випив зайву чарку, а я повіявся з ним надто зухвало...

Михайло МИХАЙЛЮК

З самого рання мречі залягли гори. Хто знає, звідки, хто знає, з якого бездонного моря сунуть і сунуть безшумним двигом білі гори димів і кривають кичеру за кичерою, розстилаються по далеких долинах, спускаються все нижче й нижче. Обірветься шмат білої безвладної піни й повисне на смереках, а ти дивуєшся – чому воно не паде.

Небо сіре-сіре, безнадійне. Здається, тої сірості десь непереможна глибінь незглибима. І не рухається, ні звідки не приходить, нікуди й не тікає, лиш стоїть бездонним безцвітним болотом над головою і грозить щохвилини дощем.

А мречі все повзуть і повзуть. Затягають, устилають собою все, заповняють просторинь між небом і контурами гір – і от уже нічого не видно: ні верхів, ні лісів, ні скель, лиш море непроглядної білості, пустиня безбережна. Можеш напружувати зір, як хочеш поширяти очі, – нічого не побачиш у тій битій стіні безважної ваги. Всі звуки погинули, потопли в сій імлі, й ніщо її не розірве, не роздасть, ніщо з неї не вирветься. Стоїш безпорадний серед неї й боїшся ступити крок: а може, там безодня під твоїми ногами? А може, ворог притаївся і, оскаливши зуби, тримає ніж?

І нараз – мелодія...

Звідки?.. Хто грає?

Боже, яка сумна пов'язь звуків! Мов скрипив хто гуцульські солоні сльози у камінчики маленькі і от ними грається в цім білім тумані. І в'яжуться знов, і летять, летять, зливаються з морем білим і стають його нерозривною частию. І от уже колишеться воно, біле море, разом із мелодією. І от уже журиться і плаче разом з нею. «Що се?.. Що се за звуки?» – питає душа тоскливо.

Се гуцульська трембіта. Це стародавній пода-

ТРЕМБІТА

рунок минулих гірських людей своїм нащадкам, се єдина лучність поколінь. На сій трембіті в сих горах грали тисячу літ тому. І так само тоді стояли ці ж самі гори, і так само шумів і злостився внизу блідий Черемош.

Хтось умер...

У самітній, мречами затягненій хаті десь на середині гори хтось умер. Конав на постелі, благальним зором дивився у малесеньке віконечко, єдину плямку світла в курній хаті. Просив води, а подати було нікому, бо всі на кішні, маленька внука десь поросся годує надворі.

Так і сконав. Ударився сухими ліктями об голі дошки, бо ліжник сповз, закинув голову, захрипів і вмер.

Прибігла внучка, обізвалася до діда, а дідо мовчав. Звисла рука з постелі, але дивна якась та рука... мовби зелена чи чорна. І хотілося дитині торкнутися тої руки, але обняв відразу жах, кулею вискочила у двері й пігнала до дєді на царинку.

– Дєдику, дєдику... Шош дідо нічо не говорю!

– Може, сп'ють, – обзивається дєдя, б'ючи острив'єницю.

– Ци не минули си? – тривожно обізвалася молодиця і відразу перестала згрібати поліг.

– Та й шо... То, ади, таке...

Лишили сіно, пішли д'хаті. Дідо на правду спочили. Лице стало тверде, суворе.

В хаті якось посумніло, запечалилося.

Молодичка – вона ж іще така молода, от ік дитина, – перелякалася й тільки хреститься. Газда вклекнув, казав і жінці вклекнути – і помолилися за помершу дідову душу.

– Треба боже кіло файно зложити.

Але молодиця вся пригорнулася до чоловіка і шепотіла:

– Ой Васильчику солоденький... Я си бою... Я би не приступила...

Мовчки узяв Василь трембіту і вийшов з хати. Широко поставив ноги, підняв довгу дудку і, напружившись всіма мускулами, затрембітав.

І понеслися жалібно дивні звуки в густоту туманів, в безвісну потоплу далечинь і понесли зі собою гуцульський жель. Ударилися об одну кичеру, об другу, вернулися і почали літати дококола, мов стадо невидимих голубів.

Хто йшов дорогою, – станув, перехрестився і зітхнув до бога. Вийде гуцул із хати, прислухається і говорить відтак до жінки:

– Дмитреюк старий си впокоїв, Пара! Ци є свічки сукані?

Гнат ХОТКЕВИЧ

ГУЦУЛЬСЬКІ ПОРАДИ

Єк чоловік свою жінку лиш буде любити,
Він не буде старітися й буде довго жити.
І жіночка, єкшо буде одного кохати,
То не треба їй буде кремів купувати.

В такій фамілії водно і діти шісливі,
Будут жити у радості і всім людям милі.
Таку даємо вам пораду, щоб ви не марніли,
Аби довго страшно жили, борзо не старіли.

Не треба вам, люди добрі, у спортзал ходити
Робіт отак, єк ми кажем, мете довго жити,
То нехай вам, люди добрі, все Бог помагає,
Хто прожیه, єк ми кажем, то най нас згадає...

*Від Івана ТРИФАНА із Ульми,
лісоруба-пенсіонера*

ПОРАДИ ХЛОПЦЯМ ТА ДІВЧАТАМ

Коли хочеш довго жити, треба памнітати,
Шо мусиш міру в потребі завжди їкус мати.
І хочітси з дівчатами, звичайно, дружити.

Зустрічийси, весилиси, можеш танцювати,
Бо єк зірвеш її квітку, з неї насмієшси.
То ніколи в своїм життю добра не діждешси.
Єкшо хочіш ти з дівчинов лиш чис проводити,
То подумай, шо їй треба ікос дальше жити.
Не подумай, шо це життє так собі минає
Бог дивитси на все уважно, винних покарає.
І змолоду єк ти почнеш гріхи робити,
Ціле життє будеш в брехні та клопотах жити.
Єк ти хлопцем научишси красти тай брихати,
То ніколи в своїм серці добра не меш мати.
І дівчина єк привикне багатьох кохати,
То від неї вже любові ніхто не ме мати.

ДУХОВНІ ТА ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ

Бог дав волю усім людям і дав заповіти:
Живіть собі в райській землі, народжуйте діти.
І так кожда та людина життє виберає,
Хтос панує, убиває, хтос мучитись має.
І не треба дивитиси та приклади брати,
Бо за усе, шо ти зробиш, меш відповідати.
Уберайтеси єк си належит, у всім міру майте,
Єк можете, слабшим людям чимос допомагайте,
Світу церкву не минайте, милостиню дайте.

Старшим уступіт дорогу, будьте уважні з ними,
Бо завтра і ви самі будете старими.
Садіт садок і пильнуйте, він буде родити
І в тім саду з ріднов жінков мете довго жити.
І виростуть добрі діти, мут вас шінувати
І любити край свій рідний, правду захищати.
Зберігаймо ліси наші куда тільки йдемо,
Бо єк ліси вирубаєм, самі пропадемо.
І звірину, шо у лісі, треба зберігати,
І оленя за тих рогів не треба вбивати.
І кажу вам шіру правду, шо звірі голосіт,
А ті роги не одній хаті шєстя не приносіт.
В хаті роги можут бути, то краса і сила,
Але тоті, шо їх звірина згубила.
І водичку треба дуже уважно зберігати,
І в ту річку чи потічок сміттє не митати.

ПОРАДИ П'ЯНИЦЯМ

Хочемо вам нагадати, най кождий це знає,
Шо людина кожду днину сто кил /кг/ не з'їдає.
Межи людьми дуже густо і таке буває:
Єк добивси до горівки, то міри не має.
А хтос хоче усім людям гордість показати,
Шо може кождої днини в барі випивати.
А деїкі чоловіки себе вифалаят:
Куда підут, то любасок вони всюди мают.

ЖІНКАМ

І жіночки не відстают, хочут си кохати,
Вони хочут колекцію також свою мати.
І всі крутют та брешут, хочу вам сказати,
Шо вни між людьми хочут ікийс фасон мати.
І та крутня і та бріхня спокою не дає.
І людина в тій суєті молода вмерає.
Не дивітси на тих людей, шо п'ють та буаят,
Вни ніколи в своїм серці спокою не мают.

Надіслав Юрій ЧИГА

Від «Фестивалю капусти» до «Фестивалю українських господинь»

Вже понад півстоліття у Мілішівцях вирощують огірки та капусту.

Так що примар Мірча Лаурис подумав щороку у вересні організувати «Фестиваль капусти». Господарі міста Мілішівці роблять виставки з продуктами. Іде бесіда не тільки про капусту, але і про всілякі овочі.

На кожному випуску фестивалю /тепер XI-ий випуск/ виступає багато ансамблів як українських, так і румунських.

Від капустяного фестивалю вже минуло часу, так що я скажу дещо про другий випуск «Фестивалю українських господинь», який організується під сурівською егідою.

Ідея організувати такий фестиваль належить Бриндуші Пислару, голові організації СУРу у

Мілішівцях. Їй допомагають примар Мірча Лаурис, голова сурівської організації міста Радівців Василь Паскар /який тут народився/ та Ілля Савчук, голова СУРу Сучавського повіту.

Всі вони ті, хто подбав, щоб фестиваль був на високому рівні, брали слово на відкритті події.

Михайло Міхаєску-Анюк, радник префекта, сказав кілька слів про цю подію.

Бриндуша Пислар вручила похвальні грамоти передовим сім'ям у вирощуванні капусти.

Ансамблі, які виступали на фестивалі це: ансамбль «Коломийка» із Серету, інструктор проф. Зірка Янош, ансамбль пенсіонерів міста Радівці «Надія» /Сперанца/, заснований Анною Марку, інструктор – учитель Юрій Даскелу,

ансамбль фанфар «Квіти Буковини» /Флоріле Буковіней/ із Киндешт, Ботошанський повіт, а

також треба сказати гарні слова про ансамбль «Ружа буковинська», який заснувала пані Бриндуша Пислар.

Згадаємо і групу з 53 дітей, які вивчають українську мову з учителькою Ліліяною Мітітелу.

Відзначу імена солісток: Даніела Прікічі, Андрея Маруцьяк, Ліліяна Савчук, Чезара Козминюк, Діяна Воящук та Біанка Гринюк.

Проф. Петро Шойман з Балківців завів тут українські танці.

Глядачі нагородили оплесками молодих танцюристів, справжніх мілішівських козаків!

Багато успіхів членам ансамблю «Ружа буковинська»!

Микола Курилюк

Фото автора

НЕЗАБУТНІЙ ДЕНЬ

Український вокальний гурток «Негостинські голоси» зібрався і поїхав на Україну до церков і монастирів. Заробили грошей на дорогу з конкурсу «Somori de suflet românesc» минулого літа, коли зайняли на ньому перше місце. Перейшли границю пішки, а на українській території чекали нас два мікробуси, котрі були замовлені наперед. Нас було всіх 20 членів гуртка. Спочатку поїхали до Банчен, де стоїть великий монастир, а біля нього кілька церков. Були на святій літургії з ранку до полудня. Там відправляється служба божа двомовно, бо село Банчени румунське. Багато священиків служили, а старший над ними священик Міхаїл Жар, котрий опікується багатьма бідними дітьми. Там знаходяться помешкан-

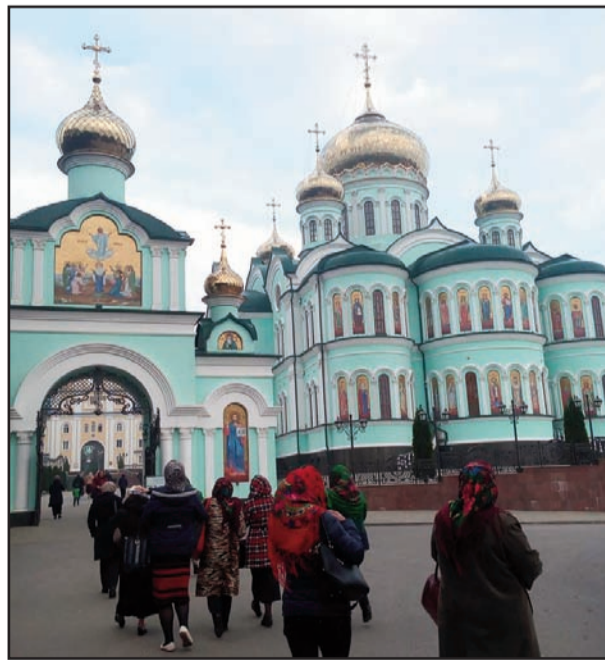
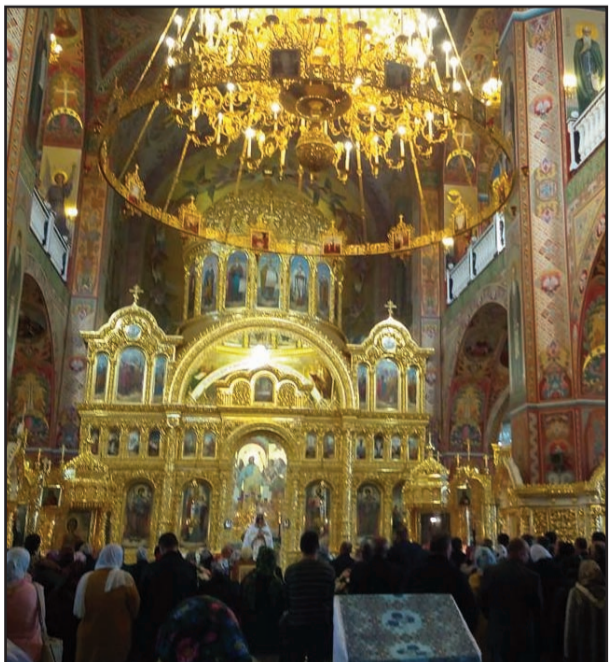
ня для тих дітей, вони там живуть, ходять в школу, декотрі навіть і побираються, а вінчання відбувається в тім монастирі. Церква була повна людей, одні були з малими діточками і слухали службу божу. Чоловічий хор співав двомовно золотими голосами. Після святої літургії відбуло-

ся і одне весілля, а перед тим украсили церкву квітами у вазонах. Молода пара ступала посередині, де був застелений гарний килим. Ми подякували Богу і поїхали до церкви в селі Боян. Там щиро помолилися, подякували за все і поїхали до Чернівців. Тут зайшли до Собору, помолилися і знайшли друге вінчання, а надворі чекав гурт, щоб охрестити маленьку дитину. Українці дуже віруючі люди і поважають давні звичаї, не покидають традицію. На Україні весілля і хрестини відбуваються в неділю.

Як подякували і помолилися Богу, ми тоді пішли по місту, пообідали по-українськи, а там заспівали кілька гарних українських пісень разом з тими, що нас угощали. Того ж дня, 8 жовтня, відбувся і фестиваль «Дні міста Чернівців». Ми постояли, послушали, накупили сувенірів і повернулися додому.

Феліція ГРИГОРАШ

Фото авторки

ТРАЯН МАЛИШ

ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ /1936-2017/

Тому два роки я писав про те, як ми з Дмитром Шведуняком побули у Траяна Малиша на храму.

А цього року сумна вістка ударила як блискавка: помер Траян Малиш!

Сталося це саме перед храмом у Данилі /громада Дарманешти, Сучавський повіт/.

Так що я з Дмитром Шведуняком прийшли не на храм, а з свічками для Траяна Малиша.

Нагадую, що храм у Данилі припадає на перше листопада, на Козьми, тобто в день Святих Козьми і Дем'яна.

Траян Малиш народився у Данилі 1936 року. Після закінчення 7 класів у рідному селі поступив до української педагогічної школи у Сереті.

Ставши учителем, рік викладав у школі

села Дарманешти, а опісля три роки учителював у рідній Данилі.

Далі, аж до виходу на пенсію, був викладачем у сусідньому селі Якобешти.

Писав статті до газети «Новий вік», а після Грудневої революції до сурівських часописів, друкувався в «Обрях».

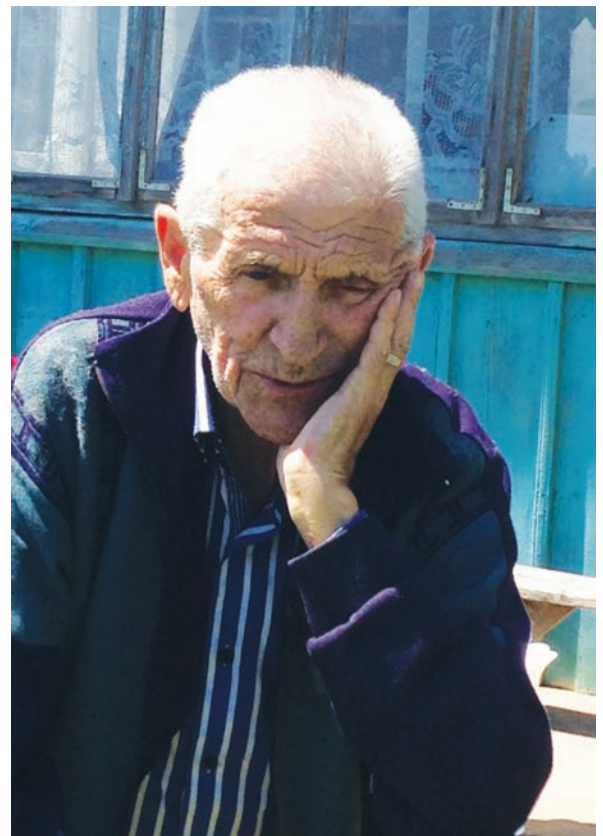
Грав відмінно у шахмати!

Довгий час був головою організації СУРу села Данили. Брав участь у різних якціях СУРу як місцевих, так і повітових. Був радий, коли до нього заходили приятелі.

Залишилися без батька дочки Дана та Ліліяна, а також залишилися без дідуся внуки Мара та Йоргу.

Хай йому буде земля пером та пухом!

Микола КУРИЛЮК

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ

Цього року минає 30 років, як відійшов у вічність щирий українець, директор школи нр.1 у Полянх, Мараморощина, – **ПЕТРО БІЛИК**.

Ми, випускники Педагогічної української сігетської школи /1966/, у великому гріху: минуло 30 років як відійшов у вічність наш однокласник, про якого до сих пір ані словечка у часописі «Новий вік» та часописах Союзу Українців Румунії. Цю вину беру на себе, бо з покійним Петром Біликом два роки сидів за однією партою, після закінчення педагогічної шестирічної школи працювали коротенький час, перед військом, у школі нр.1 у Полянх.

Після війська, також короткий час, ділили те саме ліжко на квартирі у Нижньому Краї величезного села Поляни /16 тисяч жителів на той час, а тепер десь коло десяти тисяч/. Було гарно, навіть прекрасно. Учительський колектив великий, /для молодих учителів харчування у гуртожитку/ чотири директори, з яких один координаційний.

З 1968 року я повернувся на Буковину, ставши учителем у рідному селі, а Петро Білик залишився у Полянх. 10 вересня 1969 року одружується з нашою однокласницею Анною Мачока із гарного марамороського українського села Ремети.

Петро – буковинець. Народився 13 червня 1947 року в селі Маричей, недалеко Сучави. Бог його обдарував здоровим розумом та фізичною красою. Гарно, елегантно поведився з усіма, був урівноважений у всіх своїх стосунках.

Тринадцять років був заступником директора школи і в тім самім часі мав відповідальність за шкільний гуртожиток.

Петро з дружиною були наймо-

лодшими в класі – народжені '47, а то був клас '46-их.

Обоє того ж самого дня успішно взяли всі освітні ступені: дифінітіват, другий та перший ступені.

Петро з Анною дали життя трьом дівчатам.

У 1987 році, коли Петро відійшов у вічність, залишив дружину Анну вдовою у 40 років, а дівчатам було: Аделі – 16 років, Марії-Рамоні – 14, а третій Анці-Петруці – два роки з половиною. Жаль, труд, матеріальні нестатки, але Всевишній всім допоміг їх подолати.

Старша Адела, після закінчення педагогічного ліцею, поступає до медичного факультету стоматології. Тепер працює стоматологом у місті Карей Сатумарського повіту.

Наступна, Марія-Рамона, після закінчен-

ня ліцею поступає на факультет математики-інформатики. Тепер викладач першого ступеня в школі нр.2 у Сіреті, найменша, Анка-Петруца, після закінчення ліцею поступає на факультет медицини у Клужі. Тепер вона лікар спеціаліст психіатр. Працює у Сату Марє і також у м. Карей – лікарнях і поліклініках.

Всі троє одружені, мають дітей.

Минулого року, в червні, наш клас /VI-ий рік «Е»/ відсвяткував 50-річчя від закінчення «педагогічної».

Сталося так, що я прибув до школи скоріше, Анна також, а двері нинішнього українського ліцею були заперті. Анна каже: «Ходім на базар, хочу дещо купити!»

Знав я всі труднощі Анни, але й мав інформацію, що її дівчата були прекрасними ученицями і студентками. Анна мені розповіла все. Я доречно, запитав: «Не думала ти на нове життя?», а вона відповіла: «Я у своєму житті пізнала тільки одного чоловіка. Це був Петро!» Я попросив у неї пробачення. Далі вона мені розповіла, що дочки завжди

були відмінницями, за допомогою матері та сестри перебула всілякі труднощі, від одного часу не відчувалася самотньою. Успіхи дівчат її завжди укріплювали, зміцнювали. «Юра, я не сама. Йду на цвинтар, поговорю з Петром, помолюся, попрощаюся і повертаюся додому до роботи. Минулого року до мене приїхала одна його первачка і, задоволена, сказала мені: «Добре, що ти поховала Петра тут, коло тебе, у Реметах!».

Перед ліцеєм, я витяг хустинку, утер сльози і зайшов у зал, де відбулася наша зустріч. А слова моєї однокласниці – запам'яталися.

Кажуть: «Бог забирає найкращих». Однак на світі земному Петро Білик залишив у серцях рідних, друзів, колег всіх дорогих глибоку і добру пам'ять.

Нехай свіча пам'яті про добру людину горить вічно!

Юрій ЧИГА

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

9 листопада День української писемності та мови. Це свято було започатковано Указом президента України № 1241/97 від 6 листопада 1997-го. Традиційно цього дня всіх українців запрошують написати Всеукраїнський диктант національної єдності і перевірити свої знання.

За православним календарем 9 листопада вшановують пам'ять Преподобного Нестора-Літописця – послідовника Кирила і Мефодія. Вважається, що Нестор Літописець став прабатьком української писемної мови.

Українською мовою розмовляють майже 45 мільйонів людей і вона належить до найпоширеніших мов світу.

Генеалогічно українська мова належить до індоєвропейської мовної сім'ї. Про це свідчать і архаїзми, і деякі фонетичні та морфологічні ознаки, які зберегла наша мова протягом століть.

Давніший із літописів, який дійшов до нас, був написаний у 1377 році на пергаменті – вичиненій телячій шкірі. Він носить назву Лаврентіївського, за іменем монаха-переписувача Лаврентія. Зокрема до цього списку входить «Повість врем'яних літ» (або «Повість минулих літ»), написаний на початку XII століття.

Автором «Повісті» вважається монах Києво-Печерського монастиря Преподобний Нестор-літописець (близько 1050 – 1114 рр.). Також його перу належать житія святих...

Преподобний Нестор працював до останнього дня свого земного життя. Мощі святого покояться в Ближніх печерах Києво-Печерської лаври.

Давньою українською мовою написані козацькі державні документи й хроніки, створена самотня художня писемність епохи – від Івана

Вишенського до Григорія Сковороди. Українці мають свою могутню класичну літературу, визнаних світом геніїв: Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника...

Колись цього дня віддавали до школи дітей. Батьки зі школи йшли до церкви та ставили свічку перед образом преподобного, вірячи, що він допоможе дитині вивчитися. І, що головне, вчитися все життя багато, старанно і завжди. Адже «користь від цього є велика», бо «Хто вчиться змолоду – не зазнає на старість голоду».

Просяє, наче зірка світанкова.
З родинного гнізда,

немов пташа,
Ти полетиш, де світу далечизна,
Та в рідній мові буде вся душа
І вся твоя дорога, вся Вітчизна.
У просторах, яким немає меж,
Не згубишся, як на вітрах полова.
Моря перелетиш і не впадеши,
Допоки буде в серці рідна мова.

В. ГРИНЬКО

РІДНА МОВА

Сію дитині
В серденько ласку.
Сійся-родися
Ніжне «будь ласка»,
Вдячне «спасибі»,
«Вибач» тремтливе, –
Слово у серці –
Як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» –
Щедро даруй ти
Людям, дитино!
Мова барвиста,
Мова багата,
Рідна і тепла,
Як батьківська хата.

П. ТИЧИНА

СЛОВО

А Вкраїні мова –
Мов те сонце дзвінкотюче,
Мов те золото блискуче,
Вся і давність, і обнова –
Українська мова.

Розцвітай же, слово,
І в родині, і у школі,
Й на заводі, і у полі
Пречудесно, пречудово
Розцвітай же, слово!
Хай ізнов калина
Червоніє, досягає,
Всьому світу заявляє:
Я – країна Україна –
На горі калина!

О. ОЛЕСЬ

РІДНА МОВА В РІДНІЙ ШКОЛІ

Рідна мова в рідній школі!
Що бринить нам чарівніш?
Що нам ближче і миліш
І дорожче в час неволі?
Рідна мова! Рідна мова!
Що в єдине нас злила, –
Перші матері слова,

Перша пісня колискова.
Як розлучимось з тобою,
Як забудем голос твій
І в Вітчизні дорогій
Говоритимем чужою?!
Краще нам нікими стати,
Легше гори нам нести,
Ніж тебе розіп'ясти,
Наша мова, наша мати!
Ні! В кім думка прагне слова!
Хто в майбутнім хоче жить,
Той всім серцем закричить:
– В рідній школі – рідна мова!

І спасе того в неволі
Наша мрія золота,
Наше гасло і мета
– Рідна мова в рідній школі.

Д. ПАВЛИЧКО

РІДНА МОВА

Спитай себе, дитино, хто ти є,
І в серці обізветься рідна мова;
І в голосі ясним ім'я твоє

ВИСЛОВИ ПРО РІДНУ МОВУ ВІДОМИХ ЛЮДЕЙ

«Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!...»

Тарас Шевченко

«Слово – полова,
Але вогонь в одежі слова –
Безсмертна, чудотворна фея,
Правдива іскра Прометея.»

Іван Франко

«Слово – то мудрості промінь,
слово – то думка людська.»

Леся Українка

«Рідна мова на чужині
Ще милішою стає.»

Павло Грабовський

«Бринить-співає наша мова,
Чарує, тишить і п'янить.»

Олександр Олесь

«Мова – це глибина тисячоліть.»

Микита Шумило

«Яке прекрасне рідне слово!
Воно – не світ, а всі світи.»

Володимир Сосюра

«Мова вмирає, коли наступне
покоління втрачає розуміння
значення слів.»

Василь Голобородько

«Коли зникає народна мова –
народу нема більше!..»

Відберіть у народу все – і він
усе може повернути, але відберіть
мову, і він ніколи більше не
створить її; нову батьківщину
навіть може створити народ,
але мови ніколи: вмерла мова в
устах народу – вмер і народ.»

Костянтин Ушинський

«Як добре на душі,
коли нема боязні
за слово праведне,
що визріло в тобі...»

Дмитро Павличко

«Нації вмирають не від інфаркту.
Спочатку їм відбирає мову.»

Ліна Костенко

Сторінку склала Тереза ШЕНДРОЮ

Один день село Щука було столицею українців Банату

Цього літа в селі Щука під лозунгом «З Мараморощини в Щуку» /1967-2017/ та «Від Ебендорфа до Щуки» /1787-2017/ відбулося подвійне свято: 50 років від переселення перших українців з марамороського села Поляни і 230 років від заснування німецького села Ебендорф.

Організатори події: мерія села, місцева і Тіміська повітова сурівська організації. Брала участь знакові запрошені: голова СУРу і депутат Микола Мирослав Петрецький з дружиною, перший заступник голови Іван Лібер, Юра Глеба, голова повітової організації СУРу, Михайло Бобік, заступник голови повітової сурівської організації з Караш-Северіну, Мар'яна Брашовяну, голова місцевої сурівської організації, Іван Ковач, голова організації СУРу в Лугожі і багато гостей.

Заходи відбулися в культурному домі. Був «круглий стіл», за яким був зроблений екскурс в історію села з участю педкадрів, керівників мерії, священників. Вчителька Валентина Бензар та директор школи Николай Бензар згадали перші дані про заснування села, прибуття перших українців, відколи село стало українським.

Цікаві були історичні дані про село, засноване з 1585 р. Німці поселенці

назвали село Ебендорф а пізніше, з 1919 р., село назвали Щука /Știuca/. Перші українці прибули 1967 р.

Як стала Щука українських селом? Від'їзд німців до Німеччини дав нагоду українцям закупити житла, землю, котрі вже жили в селі притягали і родину, сім'ї допомагали одна одній. А після революції німці залишили повністю село, яке стало українським. Була відкрита меморіальна дошка, поставлена на стіні культурного дому і посвячена священниками на чолі з протоієреєм Іллею Албічуком.

Після таких моментів відбувся концерт.

Виступали формації: вокальна група з села Щука, група з Великої Петроаси /Тіміш/, хор «Шовкова трава» з Лугожу, мішаний хор «Голос українців» з Караш-Северіну, українці з Тирнови /п. Арад/, румунський ансамбль пісні і танцю «Болдурянка», керований вчителем, який перший викладав у Щуці з дружиною – сім'я Фретуцеску. Сюрпризом була вокальна фольклорна

група «Поляночка» з Полян /Мараморощина/ – рідне село щуканців.

Всі художні колективи показали свій талант, а публіка відплатила гарячими оплесками.

Під час круглого столу були нагороджені дипломами знакові особи з села Щуки, котрі заслужили цього своєю працею – по шкільній лінії, культурній, спортивній, адміністративній. У своєму слові голова СУРу, депутат Микола Мирослав Петрецький підкреслив, що приємно бачити в залі багато молодих і

це доказує, що село молоде, що теперішня молодь буде святкувати село і через 50 років. Так само і мер села В. Бежера сказав, що в Щуці 95% населення українці. Вони живуть в Банаті разом з іншими меншинами у злагоді.

Хочу сказати, що в Щуці відбувся значний день для жителів села і була вписана золота сторінка в їхню історію.

Анна БЕРЕГІЙ
Фото авторки

Подасмо нову адресу по інтернету нашої редакції:
E-mail: ukrainskyi.visnyk@gmail.com

Застереження

- * За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- * Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- * Надіслані до редакції матеріали не повертаються.
- * Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІСНИК

UKRAINSKYI VISNYK

Шеф-редактор

МИХАЙЛО МИХАЙЛЮК

Редактор – Тереза ШЕНДРОЮ

Техноредагування і комп'ютерний набір: Тереза ШЕНДРОЮ

Редакція: Раду Попеску № 15, Бухарест

Телефони: 0212220755; 0212220737; 0212220748; 0212220724

Друкарня S.C.SMART ORGANIZATION S.R.L., Бухарест, Румунія

ISSN 1223-1614

Redacția: Radu Popescu Nr. 15, Sector 1, București, România